

W najmłodszych grupach przedszkolnych coraz częściej pojawiają się dzieci mające problemy z mową, mówiące niewiele, zniekształcające głoski i wyrazy w takim stopniu, że nie sposób je zrozumieć, bądź też niemówiące wcale. Dziś o tym, w jaki sposób poprzez zabawy z użyciem wyrażeń dźwiękonaśladowczych stymulować ich rozwój językowy.

Jolanta Falana-Kozłowska

Zabawa w onomatopeje

Praca z onomatopejami ma za zadanie ogólną stymulację językową małych dzieci, jest także niezbędna w pracy z dziećmi alalicznymi (brak rozwoju mowy) oraz tymi, u których występują poważne opóźnienia w rozwoju mowy.

Wyrażenia dźwiękonaśladowcze są ważnym ogniwem w rozwoju języka – stanowią pierwsze próby komunikacji werbalnej ze światem, pozwalają ćwiczyć aparat mowy i wykonywać:

- **ćwiczenia mowy biernej i czynnej** (rozumienia i mówienia);
- **ćwiczenia słuchu awerbalnego** (różnicowanie dźwięków pochodzących z naturalnego otoczenia);
- **ćwiczenie systemu leksykalnego** i formy gramatycznej wypowiedzi.

Do pracy z wykorzystaniem wyrażeń dźwiękonaśladowczych należy przygotować ilustracje – ważne, by były wyraźne i czytelne dla dziecka.

Każdą ilustrację należy dziecku opowiedzieć, łącząc z nią konkretne wyrażenie dźwiękonaśladowcze (onomatopeję). Szczególne możliwości do opowiadania stwarzają obrazki sytuacyjne, na których można dostrzec związki przyczy-

nowo-skutkowe między zdarzeniami (lub wyobrazić sobie te związki).

Istota ćwiczeń polega na nauczeniu dziecka onomatopei oraz pobudzeniu dziecka do aktywności językowej początkowo w formie biernej: **dziecko słucha, a logopeda, (rodzic, terapeuta) mówi**. Następnie wprowadzamy aktywność językową w formie czynnej: **dziecko wypowiada onomatopeje oraz próbuje redagować własne wypowiedzi** według podanego wcześniej wzoru. Dla celów terapeutycznych zebraliśmy 106 onomatopei, które występują w naszym języku i ułożyliśmy je w kategorie tematyczne.

Zapewne nie wyczerpują one zagadnienia, ale w dużej części je realizują. Ilustracje z poszczególnych podgrup mogą być ze sobą łączone, kiedy chcemy opowiedzieć dziecku jakąś historijkę, np. o koniku: *Konik jedzie i stuka podkawkami (klap, klap). Woźnica pogania konia, aby jechał prędzej – cmoka i woła na niego – wio! Kiedy konik dojechał do celu – woźnica zatrzymuje go, mówiąc – prr.*

Podobne opowiadania można tworzyć o innych zwierzątkach. Wszystko zależy od inwencji i pomysłowości osoby prowadzącej zabawę.

Poniżej przedstawiamy wykaz onomatopei, które można wykorzystać podczas zabaw językowych:

- **Odgłosy pojazdów.**
- **Odgłosy przedmiotów.**
- **Dźwięki instrumentów.**
- **Głosy ludzi.**
- **Głosy zwierząt.**
- **Dźwięki sytuacyjne.**

■ **Odgłosy pojazdów:**

- odpalanie starego samochodu: *trum, trum*;
- jedzie stary samochód: *brum, brum*;
- samochód trąbi: *ti-tit, pi-pip*;
- informacja o odjeździe autobusu: *drn, drn*;
- otwieranie drzwi w autobusie: *psss*;
- jedzie pociąg: *czczcz*;
- zatrzymanie pociągu: *czszsz*;
- straż pożarna: *e-u*;
- karetka pogotowia: *i-u*;
- policja: *e-o*;
- pociąg towarowy: *fu-fu*;
- odgłosy lokomotywy: *uch, buch, uf, puch*;
- lokomotywa gwizdże: *u-u-uuu*;
- jedzie lokomotywa: *tuk, tuk*;
- płynie motorówka: *dź, dź, dź*;
- leci samolot: *żżż*.

■ **Odgłosy przedmiotów:**

- mały zegarek: *cyk, cyk*;
- dzwonek: *dzyń, dzyń*;
- dzwoneczki: *deń, deń*;
- dzwon: *bim-bam*;
- zegar ścienny: *tik-tak*;
- pracuje wiertarka: *dź, dź, dź*;
- pękł balon: *trach, buch*;
- uchodzi powietrze z balonika: *sss*;
- dzwoni budzik: *dry, dry*;
- dzwoni telefon: *dryń, dryń*;
- gwizdże czajnik z korkiem: *iiii*;
- w czajniku gotuje się woda: *szszsz*;
- nożyce: *ciach, ciach*.

■ **Dźwięki instrumentów:**

- bębenek: *bum, bum*;
- skrzypce: *li, li, li*;
- trąbka: *tra, ta, ta ta, ta*;

- gitara: *plum, plum*;
- flet: *fi, fi, fi*;
- cymbałki: *bim, bim, bim*;
- tamburyn: *sza, sza, sza*.

■ **Głosy ludzi:**

- kichanie: *a psik*;
- kaszel: *yhy, yhy*;
- dzieci śpiewają: *la, la, la*;
- dziecko płacze: *eee*;
- śmiech chłopca: *hi, hi, hi*;
- śmiech mamy: *ha, ha, ha*;
- śmiech taty: *ho, ho, ho*;
- śmiech babci: *he, he, he*;
- śmiech dziadka: *hu, hu, hu*.

■ **Głosy zwierząt:**

- ryk słonia: *yyy*;
- kukułka: *kuku*;
- konik polny: *cyt, cyt*;
- gąska: *ss; gę, gę*;
- rybka w wodzie: *plum, plum*;
- ucieka zajaczek: *hyc, hyc*;
- mruczy miś: *mmmm*;
- leci trzmiel: *www*;
- grucha gołąb: *gruchu, gruchu*;
- ryczy osiołek: *i-ja*;
- kraczą wrony: *kra, kra*;
- klekocze bocian: *kle, kle*;
- gdaczą kury: *ko, ko*;
- pieje kogut: *kuku-ryku*;
- kot mruczy: *mirr, mirr*;
- kot miauczy: *miau, miau*;
- galop konia: *klap, klap*;
- koń rży: *iha-ha*;
- koń parska: *prrr*;
- świnka chrumka: *chrum, chrum*;
- świnka kwiczy: *kwik, kwik*;
- krowa muczy: *muuuu*;
- kaczka kwacze: *kwa, kwa*;
- owca beczy: *beee*;
- koza meczy: *meee*;
- pies szczeka: *hau, hau*;

- pies warczy: *wrrrrr*;
- wilk wyje: *a-uuu*;
- indyk: *gul, gul*;
- osa: *bzz*;
- sowa: *uhu, uhu*;
- lew: *yhh*;
- tukan: *tuk, tuk*;
- wąż: *sss*;
- odlatuje ptaszek: *frr*;
- ćwierkają wróble: *ćwir, ćwir*;
- wilk kłapie zębami: *klap, klap*;
- żaba: *ula-kla, kla; kum, kum; rech, rech*;
- skomli szczeniak: *ńńń*;
- kurczątko: *pi, pi*;

■ **Dźwięki sytuacyjne:**

- strzelanie: *pif-paf*;
- zmarznęte ręce: *chu-chu*;
- piłka w bramce: *gol*;
- upadek: *bach, bach*;
- kapanie wody: *kap, kap*;
- szorowanie podłogi: *szuru, szuru*;
- pranie: *chlupu, chlupu*;
- zimno: *brr*;
- rozmowa przez telefon: *halo, halo*;
- stukanie do drzwi: *puk, puk*;
- nawoływanie w lesie: *hop, hop*;
- okrzyk radości: *hip, hip*;
- usypianie dziecka: *aaaa*;
- uciszanie dziecka: *ćśśś*;
- przepędzanie kurek: *a sio*;
- nawoływanie kur: *cip, cip*;
- wołanie kota: *kici, kici; ci, ci*;
- nawoływanie gęsi: *dzicia, dzicia*;
- zatrzymywanie konia: *prrr*;
- poganianie konia: *wio*.

Na koniec jeszcze jedna uwaga. Nie zawsze dźwięk onomatopeiczny wytworzony przez dziecko będzie identyczny z wzorcowym. Nie martwmy się jednak. Na tym etapie pracy nie ma to aż tak wielkiego znaczenia. Pamiętajmy jednak, że nas – jako terapeutów – obowiązuje bardzo poprawna, wręcz przesadna artykulacja. ■

www.logopedia.pl